

İSTANBUL SENDİKALARI 1919'DA İŞGALE KARŞI ÇIKTI MI?

Aydınlık Dergisi, 2 Haziran 2002

Yıldırım Koç

21 Nisan 2002 günü yayımlanan "Sendikal Hareket ve Bağımsızlık Mücadelesi" başlıkla yazımda şöyle yazmışım:

"İstanbul işçilerinin oluşturduğu sendikalar 1919-1922 döneminde önemli eylemler yaptılar; ancak İstanbul'un emperyalistlerce işgalini protesto etmediler; Anadolu'nun emperyalistlerce işgaline karşı güçlü ve kararlı bir çizgi sürdürmediler; programlarına bu konuda talep koymadılar; Anadolu'daki ulusal kurtuluş mücadelesine katkıda bulunmadılar. Anadolu'da kanla ve ateşle bir bağımsızlık savaşı sürdürülürken İstanbul sendikaları "sınıf mücadelesi" yaptı. Ancak bu öyle bir "sınıf mücadelesi" idi ki, emperyalist işgalin en acımasız biçimine karşı sessizdi; işgali kabulleniyordu. Bazı işçiler Anadolu'ya geçti, bağımsızlık savaşına katıldı. Bazı işçiler, İstanbul'daki direniş örgütlerine katıldılar. Ancak İstanbul sendikaları, emperyalizm karşısında sustu, ücretler için grev yaptı."

İstanbul'dan sayın Derya Çağlar, 28 Nisan 2002 tarihli Aydınlık'ta yayımlanan mektubunda (s.2), Şehmus Güzel'den şu alıntıyı yapıyor: "15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali üzerine Anadolu'nun birçok kentinde ve özellikle İstanbul'da büyük mitingler düzenlendiğini, işçilerin bu gösterilere kitlesel olarak katıldığını biliyoruz. Örneğin, 30 Mayıs 1919 Sultanahmet Meydanı'ndaki mitinge binlerce işçi katılmıştır."

Sayın Çağlar daha sonra şu yorumu yapıyor: "İşçi sınıfı da o günün gelişmişlik ve örgütlülük koşullarında görevini yapmıştı."

Ben aynı kanıda değilim. Ben, bazı işçilerin Anadolu'ya geçtiğini, bağımsızlık savaşına katıldığını, bazılarının da direniş örgütlerinde yer aldığını zaten söylüyorum. İddia ettiğim, **sendikaların** özellikle İzmir'in, İstanbul'un ve ardından Anadolu'nun işgali karşısındaki duyarsızlığı. Şehmus Güzel'in yazısında da sendikalardan söz edilmiyor, "işçiler" deniliyor. Birazdan ele alacağım kaynakta da sendikalar yok. Ayrıca, İzmir'in işgalinden sonra İstanbul işgal edildiğinde işgali protesto eden herhangi bir sendika mitingi var mı? Anadolu'ya kaçışı örgütleyen sendika var mı? Bağımsızlığı programının birinci maddesi yapan sendika var mı? Benim bildiğim yok.

Günümüzde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin stratejisi ve taktikleri oluşturulurken, geçmişimizdeki hatalardan ders alınması zorunlu. Bu nedenle de geçmişi doğru öğrenmek gerekli. Bu dönemde sendikacılık hareketinin bağımsızlığa ve ulusal egemenliğe verdiği önem artıyor. Bu bağlamda da 1919-1922 dönemi İstanbul işçilerinin ve sendikalarının anti-emperyalistliğini, işgale karşı çıkışını, İstiklal (Bağımsızlık) Savaşı'na örgütsel düzeyde (sendikalar olarak) katkılarını tartışıyoruz, tartışmak zorundayız.

Yukarıdaki tartışmayla ilgili olarak, değerli bir yazarın kitabının iki baskısı arasındaki fark bana çarpıcı geldi. Bu farkı yaratan anlayışın, tarihten ders almamıza engel olduğunu düşündüğüm için, konuyla ilgilenenlerin dikkatine sunmak istiyorum.

Sayın Oya Baydar'ın **Türkiye'de İşçi Sınıfı, Doğuşu ve Yapısı** çalışması 1969 yılında yayımlandı (Habora Yay.). Gerçekten değerli bir bilimsel çalışmadır. Kitabın ikinci baskısı, yazarın yoğun bir siyasal faaliyet döneminin ardından sürgünde hazırlanabildi ve Frankfurt'da 1982 yılında yayımlanabildi. İkinci baskı, yazarın deyişiyle, "yeni bir kitap oldu." İkinci baskıda önemli katkılar var; ama beni üzen bazı değişiklikler de söz konusu.

İzmir 15 Mayıs 1919 günü işgal edilir. Oya Baydar, kitabının 1. baskısında (1969) tepkiyi şöyle anlatır (s.245): “Mayıs ayında, İzmir’in işgali üzerine, her yerde, özellikle **İstanbul’da yüzbinlerce kişinin katıldığı mitinglerde işçiler de yer alırlar.**”

Aynı konu, kitabın 2. baskısında (**Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi - 1**,1982) şöyle anlatılmaktadır (s.193): “Mayıs 1919’da İzmir’in işgali üzerine **çeşitli yörelerde yapılan ve yüzbinlerce işçinin katıldığı protesto mitinglerinde işçilerin yığınsallığı, o dönemde dahi dikkati çekmektedir.**”

Kitabın her iki basımında da gösterilen kaynaklar aynıdır. Gelecek hafta da 1920 yılında Tramvay işçilerinin grevinin nasıl olduğunu ve nasıl ele alındığını anlatacağım. Bugünü anlamanın yolu, geçmişî abartarak efsaneler yaratmak değil, gerçeklerle yüzleşmekten geçer.

